

ESPAI DE MEMÒRIA, MONUMENT PRESÓ DE DONES DE LES CORTS

PROJECTE DE CONSTRUCCIÓ INTEGRAL DEL PERÍMETRE, 2022

Isabel Vicente

“...la meva petita odissea, la meva lluita constant contra l’opressió”

“En ingressar a la presó, com que era de nit, ens van posar a una cambra molt petita, érem dotze, i estant como sardines de llauna, ens va semblar un “palau”. Estàvem gairebé contentes, puix que almenys ens havíem deslliurat de la brutalitat i dels maltractes d'aquells sàdics policies.”

“De fet, les bèsties no et deixaven dormir. Et passaves la nit matant xinxes, d'una mida que mai no havia vist. Les parets eren totes decorades de xinxes aixafades a cops de sabata”

“Dones, milers de dones dormint a terra, amb brutes màrfegues, polls, ronyes, xinxes per milions; perquè era un edifici molt vell i amb molta fusta. Infiltrats per tot arreu i corrent per les parets com legions en pla de batalla”

“L'aigua estava racionada, era tan escassa que no tots els dies podíem rentar-nos.”

“Es formaven grans cues per rentar els plats; sovint el mateix utilitzat per al dinar, sense possibilitat de rentar-lo, servia per al sopar.”

“Moltes dones tenien els seus fills amb elles. Les criatures campaven tot el dia per allà sense cap ocupació, plenes de picades i mals a la pell, pintades d'un desinfectant de color, que era l'única cosa que feien servir.

“Hi havia dones de poblets que no sabien ni perquè eren ellà. Dones grans que no entenien res de res i que les havien detingudes només perquè no havien trobat a casa els seus fills o el seu marit, que eren als qui de debò buscaven”.

“Dones i més dones arribaven gairebé diàriament procedents de les províncies espanyoles, a les dues o tres de la matinada, anaven de pas cap a altres presons, havíem d'aixecar-nos i fer-los lloc en els nostres reduïts espais de terra. Venien afamades i destrossades pels maltractes, pels sofriments, i per la pèrdua d'éssers estimats.”

(...) rebíem notícies diàries des de la Model i altres presons, d'afusellaments en massa. Deu, vint i fins i tot trenta,...Eren les “sacas” per la matinada al Camp de la Bota. Plors, crits, malediccions. Aquests foren els anys més terribles de la meva jove vida i que no oblidaré mai.”

“A la presó vam passar molta fam fins que vam aconseguir l'assumpte dels tapets de ganxet. Ens passàvem el dia a la presó fent tapets, i això ens va solucionar el problema econòmic una mica.”

“Amb els casos d'homosexualitat, que hi eren, (el director) a les que enganxava les feia pelar al zero. Primer volia que les peléssim companyes seves, però ens hi vam negar, després s’hi van negar també els funcionaris i aleshores ho va fer ell personalment”.

Joaquina Dorado

“Toda presa, ¿qué quiere? La libertad”

Carme Claramunt

“Estimada tieta.

Ya lo notificarás a mi nunca olvidables hermanos y sobrinos y a las amistades, que me han fusilado. Que yo rogaré por todos por que aquí en la Tierra no os falte de nada. Tened mucho valor para resistir este golpe, que todos tenemos que hacerlo. Yo nada más pido perdón para los otros compañeros y justicia, ya que yo no he podido disfrutar de ella.”

Carta escrita a Angelina Picas des de la capella de la Presó Model, matinada del 18 d'abril de 1939. Arxiu Personal Joan Mercadé Rius

Enriqueta Gallinat

“Molta gent que em coneixia no em saludava. Gent que jo havia tractat, fins i tot aquells que havia ajudat durant la guerra, no em van fer costat. No es volien acostar a una dona acusada de roja separatista. Tenien por.”

Teresa Rius

“Allunyada jo visc de tu,
Mes no perdis l'esperança.
Perquè, el meu amor segur,
No minvarà amb l'enyorança.

Donem pas al tem que vola,
Esperem d'això la fi,
Que no es llunyana l'hora,
Que un dolç goig podrem gaudir”.

Carta enviada per Teresa Rius Colet des de la presó de Les Corts al seu fill Joan, pel seu cinquè aniversari (1-9-1940).

Teresa Hernández

“En la cárcel, lo que quieras. Pobre gente, que iba a la basura cogiendo las pieles de naranja y plátano, lavándolas en una fuente que había y comiéndoselas porque no tenían nada. Porque si tenían algún céntimo que sacaban de hacer algún tapete de ganchillo o media, lo sacaban para sus hijos”.

Victòria Pujolar

“La vida oficial se componía de monótonos recuentos mañana y tarde, formación y Cara al sol en el patio, las tareas de limpieza y talleres obligadas para las juzgadas a destinos, es decir, cocina, oficinas, etcétera. Las vejaciones. La misa obligada del domingo y eternamente el rancho infecto.”

“En todos los rincones veías mujeres tejiendo, por todas partes encontrabas una especie de cojines donde se clavaban con alfileres los tapetes para hacerlos secar.”

“Aprovechamos lo que la administración permitía, por ejemplo el baloncesto y el teatro -o más que teatro, representaciones religioso-folclóricas (villancicos) y trozos de zarzuelas que las monjas amadrinaban. En estas actividades y en la confección de equipos de deporte y trajes para las representaciones, participaba casi toda la reclusión, políticas y comunes.”

“La solidaridad era constante, y sin ella la cárcel hubiera sido insoportable. La solidaridad consistía a veces en levantar la moral, en estar al lado de alguien que sufría una pena.”

Maria Salvo

“Ens sentíem lliures i amb responsabilitat. Aquest esperit no ens va fallar mai a les presons.”

“Per mi, la presó va ser una escola de capacitació política i cultural.”

“És paradògic, oi, pensar que estàs privada de llibertat i que no et sens que et podien dominar: no et senties dominada, ni molt menys.”

“Tu creies que tenies la força de la raó. I no vam cedir mai.”

“Malgrat tot, l'esperit de solidaritat i companyerisme es va imposar.”

“Les monges s'encarregaven del règim interior i explotaven les recluses fent-les treballar a l'hort que tenien, amb tanta producció que van tenir aquells anys! Utilitzaven bàsicament preses comunes, dones que havien perdut el marit, o el germà, algunes de les quals havien acabat prostituint-se per sobreviure.”

“Per dormir diposàvem d'un espai inferior a 50 cm d'amplada i era obligatori tenir un matalàs que ens donava la presó, de crin. Fins i tot hi havia gent dormint als lavabos, i si de cas a la nit tenies pipí, anar-lo a fer era una cursa de obstacles”.

“Las presas políticas no queríamos convertir el tiempo de reclusión en tiempos perdidos , sino de provecho, y con ese fin se organizaron grupos de estudios, de formación política, de cultura general”.

“La part positiva era la companyonia i la solidaritat entre nosaltres. Les preses polítiques més grans ens van ajudar molt. Dones de trenta o quaranta anys, dones lluitadores, d'abans i després de la guerra (...) Eren dones lluitadores, assenyades, que sabien fer front a qualsevol situació, enfrontant-se amb les problemes, i sempre reivindicatives, exigien un tracte millor, una assistència sanitària millor, un menjar millor”.

Las compañeras que tenían familias que los atendieran lo pasaban regular, pero había infinidad de ellas traídas de otras prisiones, desconectadas de los suyos, que carecían de lo más indispensable: por ejemplo, jabón.

“Hi havia esperit de lluita, per a nosaltres no s'havia acabat la guerra. La lluita continuava perquè el que nosaltres demanàvem era just. Segons ells, havíem comès un delictes polític, d'acord, ens oposàvem al règim, però almenys volíem un tracte humà. Ells el que volien era anul·lar-los com a persones, només eren un número”.

“Vençuts són els qui accepten la situació, i derrotats són els qui hi fan front. I nosaltres no ens vam conformar mai. No ho vam acceptar. Mai”

“El dia de comunicació amb l'exterior era dia de festa per a les que tenien la sort de veure la família, però també de tristor per a aquelles que estaven allunyades dels seus per molts quilòmetres de distància”

La prisió estava regida per monjas con su peculiar forma de tratar a las personas, con sus favoritismos, con una frialdad y falta de humildad ante tanta tragedia que les rodeaba. Por un lado nos trataban como a niñas descarriadas, y por otro como a poseídas por todos los demonios”.

Tomasa Cuevas

“Luchar frente al enemigo común, por nuestros derechos como presas políticas.”

“A los 48 días de haber ingresado en aquel calabozo, me sacaron para meterme en un furgón y llevarme a la cárcel de Les Corts. Yo llegué hecha un desastre, con la ropa hecha una porquería y con dolores en todo el cuerpo. Vinieron a ayudarme las compañeras del Partido. En Les Corts me encontré a conocidas de Partido, con las que ya había compartido otras cárceles”

“A los dos o tres días de estar en la enfermería, vino el cura para ver si necesitaba de sus servicios. Al preguntarme qué tenía, le dije: “Muchos palos que me ha dado la policía.”

“Se hacían bastantes labores; sobre todo centros de mesa de hilo, algunos muy finos, que nos dejábamos los ojos en ellos pero que se vendían bastante bien, aunque las monjas se quedaban con una parte regular.”

Soledad Real

“La única guerra que se pierde es la que se abandona. Jo tinc aquest lema”

“Nos tocaban para dormir, pues, en aquellos tiempos, dos loquetas y media, es decir, cincuenta centímetros, y estábamos tan apelmazadas que a veces decía alguien en medio de la noche: por favor, chicas, volvámonos, que no puedo más, que tengo muchos dolores. Y tú oías a alguien que dirigía la orquesta y decía: a la uuuna, a las dooooo, a las treees, y bummm, dábamos la vuelta”

“Las que peor se lo pasaban eran las madres. Pues las madres que tenían niños, fueran de delito común o políticas, iban a las cárceles con los niños. Entonces las madres tenían esa doble lucha de tener que sobrevivir con el hijo, que era darle lo mejor del rancho y el chusco de pan, o venderlo para comprar jabón y lavar la ropita”

“Otras se ponían a dar clases a las analfabetas. Cogías un trozo de cartón o papel y les hacías hacer palos o aros”

“La vida en el patio era vida de trabajo de labores. Se han hecho muchos en las cárceles, mucho tapete de punto de media, se han bordado mantillas, se ha hecho ganchillo. Esta labor la entregábamos a los familiares, o a los amigos, cuando teníamos comunicación, y ellos la vendían y te compraban en la calle lo que necesitabas. O se quedaban el dinero, o parte del dinero, como en mi caso, porque yo tenía que ayudar a mi madre”

“Y había mujeres que se habían especializado ya en planchar los tapetes, que se planchaban rebañándolos en agua de arroz cocido y extendiéndolos sobre un cartón, o sobre tablas de madera, y cogiéndolo con alfileres, y poniéndolo al sol a secar. Así, en los días de sol, el patio estaba llenos con todos estos tenderetes de tapetes de ganchillo puestos a secar”.

“Nosotras, si teníamos que reunirnos las camaradas, nos reuníamos como si estuviéramos haciendo labor. Pero se ponían de guardia dos o tres alrededor, como en grupos, pero que en realidad tenían la misión de aislarnos del resto para que nosotras pudiéramos discutir”

Laia Berenguer

“Estàvem com canelons a la llauna, com dormien; o sigui, quan girava una, girava tothom, a terra evidentement, no teníem llit.”

“Estàvem com canelons a la llauna, com dormien; o sigui, quan girava una, girava tothom, a terra evidentement, no teníem llit.”

“L'hort el feien conrear a les preses condemnades. L'hort era força gran, tenia dues basses i hi havia un rierol. Nosaltres no podíem sortir mai a l'hort, que era envoltat per dos filats de filferro; a més, sempre hi havia una monja que vigilava les treballadores”

“I em diuen: “la teva universitat va ser la presó”. I és veritat. Jo, si no hagués anat a la presó, no seria el que sóc, no. Culturalment, nosaltres ensenyàvem a escriure i llegir a les analfabetes, i les que, com jo, no érem analfabetes però no teníem estudis superiors, rebien lliçons de les més preparades”

“A la presó vam tenir molta activitat (política), molta més que al carrer, perquè era molt més fàcil: allà estàvem totes juntes. No escrivíem gaires coses, però debatíem, estàvem al dia, perquè els diaris ens entraven pertot arreu, d'amagat, però de tot arreu”

“Nosaltres podíem escriure tres cartes la setmana de la llargada que volguéssim. No havíem de posar cap encapçalament especial, però sempre passava per censura i sempre et ratllaen una cosa o una altra. Ens deien que ens limitéssim a coses familiars. Al final havíem de posar Viva Franco, Arriba España. (...) Havíem d'escriure en castellà, per descomptat, i mentre no et fiquessis en assumptes polítics, segon ells, les cartes arribaven”.

“La tornada al poble va ser cruel. La gent, els veïns, tots tenien molta por. Has de pensar que no em saludava ningú, ho tenien prohibit per la Falange, que els havia amenaçat dient-los que qui parlés amb els que havien estat a la presó seria els següents a entrar-hi”

Promou:**Ajuntament de Barcelona**

Districte de les Corts

Projecte:

Núria Ricart, Jordi Henrich, Fernando Hernández

Participa:**Plataforma Futur Monument Presó de Dones de les Corts**

ACME (Associació per la Cultura i la Memòria)

ADEM (Associació de Dones Elisenda de Montcada)

Arxiu històric de la Mina i el Camp de la Bota

Art Públic i Memòria (Projecte de recerca competitiu HAR2017-84322-P)

Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme

Associació Conèixer Història

Associació de veïns/es de les Corts

Associació de veïns/es de Sant Ramón Nonat

Associació També hi som

Banc Solidari

Ca la Dona

Comissió Memòria i Gènere

Cor Cremat

Comissió d'Igualtat de la Facultat de Belles Arts (UB)

Dones de Can Déu

EUROM (European Observatory on Memories - Fun. Solidaritat UB)

Fundació Cipriano Garcia – CCOO de Catalunya

Fundació Maquinista-Macosa

Mou-te

Taula de Dones del Districte de les Corts

Xarxa Ciutadana de les Corts

Expreses i familiars: Maria Salvo; Mercedes Salamero; Anna Maria Batalla, Libertad

Canela Conejero, Flora Duran, Teresa Duran, Esther Lacort, Mª Rosa López, Joan

Mercadé, Conxita Romeu, Montserrat Vicente, Núria Carbonell, Susanna Moya,...

Donen suport al procés participatiu:

Ajuntament de Barcelona

EUROM (European Observatory on Memories - Fun. Solidaritat UB)

Art Públic i Memòria (Projecte de recerca competitiu HAR2017-84322-P)

Més informació:

Ajuntament de Barcelona. Programes de Memòria

<http://ajuntament.barcelona.cat/programesmemoria/es/>

Plataforma Futur Monument Presó de Dones de les Corts

<https://presodedones.wordpress.com/>

Memòria Presó de Dones de les Corts

<http://presodelescorts.org/>

